

Step 5 plus

□ 3 Mini plan / Opening the position: A

- 1) 1. Ng5 hxg5 2. hxg5 be lost.) 2. axb5 Nxb5 3. Ra5
- 2) 1. f6+ gxf6 2. Bg4 Rcg8 (2. ... with advantage.
- 3) 1. e5 dxe5 2. Qxd8 Rxd8 3. 8) 1. ... f5 2. Qg3 fxe4 3. fxe4
fxe5 Nh4+
- 4) 1. ... d5 2. exd5 Nxd5 3. Bf3 9) 1. h4 f5 2. h5 (2. exf6ep Nxf6
Nxc3 4. Qxc3 Bf6 3. h5 Nxb5 4. Bxg6 hxg6)
- 5) 1. Ng5 (1. f5 h6) 1. ... Ke8 2. f5 10) 1. e4 Kf8 2. exf5 exf5 3. Qg3
- 6) 1. c5 11) 1. ... h6 2. gxh6 Qxh6 3. Kf1
Re6
- 7) 1. a4 Qd8 (1. ... bxa4 2. Nxa4 12) 1. ... a4 2. Rh2 axb3 3. cxb3
Bf4 4. Bg6+ Ke6 5. Rc2 d4

□ 4 Mini plan / Activating a piece: A

- 1) 1. Rfd1 7) 1. Rg4
- 2) 1. Re4 Qb6 2. Rh4 h5 3. fxc6 8) 1. ... f6 2. 0-0 (2. Qe2 fxe5) 2.
fxg6 4. Rxh5 ... fxe5 3. dxe5 Rxf3 4. gxf3
- 3) 1. Bg4 Qb8 2. Rd7 Nxe5 5. Kg2 Qh4
- 4) 1. 0-0 (1. Qh5+ g6 2. Qe5 Bxb5 9) 1. Rc6 (1. Rc2 c6 2. Rfc1 a6) 1.
3. Qxh8 Qh4+) ... g5 (1. ... bxc6 2. Nd6+ Ka8
3. Qb7#) 2. Rfc1
- 5) 1. ... Rc8 (1. ... cxd4 2. Nxd4 10) Drawing
- 6) 1. ... Re6 11) Drawing
- 12) 1. Re5

□ 5 Mini plan / Activating a piece: B

- 1) 1. Nh4 7) 1. Nd6 Nd4 2. Rxd4
- 2) 1. Ne3 8) 1. Qa3
- 3) 1. Nc4 9) 1. Ng4 Bxg5 2. fxc6 Nh5 3.
Nh6+
- 4) 1. ... Na4 2. b3 Nc3 3. Rd2 10) 1. ... b5 2. Qb3 Nb6
- 5) 1. ... Ne5 2. Qd1 Nh5 11) 1. Nd2
- 6) 1. Nf5 Qf8 2. Nd5 12) 1. a4 Qc7 2. a5 b5 3. Nc5

□ **6 Mini plan / Activating a piece: C**

- 1) 1. Bd1 Rf8 2. Bc2
- 2) 1. Bc1
- 3) 1. Bd6
- 4) 1. Bf1 a5 (1. ... bxc3 2. Bxc3 a5 3. Bb5 Kd7 4. Bxe5) 2. Bb5 Kd7 3. cxb4 axb4 4. Bxe5
- 5) 1. Bb5 Ba7 (1. ... Bxh3 2. gxh3 Qxh3 3. Nh2 Qg3+ 4. Kh1 Bxf2 5. Qf3 Qxf3+ 6. Nhx3) 2. d4 exd4 3. cxd4 d5 4. Ne5
- 6) 1. ... c6 (1. ... Rc6 2. Qxc6 Bxc6 3. Rxc6)
- 7) 1. Bd1 Bf6 (1. ... Re8 2. Bf3 Qc5 3. Bd5+ Kf8 4. Rf7+ Kg8 5. Rg7++ Kf8 6. Rg8#) 2. Bxf6 Rxf6 3. Bf3 Qb5 4. Bd5+
- 8) 1. ... Be6! (1. ... Bxc3 2. Bc4)
- 9) 1. Bd5 Ne5 2. Be4 Ng6 3. Qxg6 f5 4. Bxf5
- 10) 1. ... Ba6
- 11) 1. Be1 Ne4 2. Bh4 Ndf6 3. Ng4 Qe6 4. Bxf6 gxf6 5. f5 Qe7 6. Bxe4
- 12) 1. e5 Bg7 2. Be3

□ **7 Mini plan / Activating a piece: D**

- 1) 1. Qd6 (1. Ne4 0-0 2. Bxd7 Rd8) 1. ... Qa5 2. Bg5
- 2) 1. c3 (△ 2. Qa2+)
- 3) 1. f5
- 4) 1. Qh4 h6 2. Bxh6
- 5) 1. ... Qd3
- 6) 1. Qa3
- 7) 1. ... Qa5
- 8) 1. ... Qd8 2. Qd1 Qh4+
- 9) 1. Ng3 Qd6 2. Qe4
- 10) 1. Kd2 Kg7 2. Qh1
- 11) 1. ... Qe7
- 12) 1. ... Qf6 2. h3 d3 3. Qd2 Ne5

□ **9 Pawn ending / Tempo play: A**

- 1) 1. Kg6 (1. a3 a6=) 1. ... a6 (1. ... a5 2. a3 a4 3. Kh6) 2. a4 a5 3. Kh6
- 2) 1. g3 Kh8 2. g4 Kg8 3. g5 Kh8 4. g6 hxg6 (4. ... Kg8 5. g7) 5. hxg6 Kg8 6. g7
- 3) 1. g4 fxg3ep 2. fxg3 g5 3. g4
- 4) 1. a5 c5 2. a6 c4 3. c3
- 5) 1. b4! a6 2. a3 c6 3. a4
- 6) Drawing
- 7) 1. Ke7 Kg5 2. Ke6 a6 3. a3 a5 4. a4
- 8) 1. a6 bxa6 2. Ke5 Kg4 3. a5
- 9) 1. a5 b5 2. Ke5 Kg3 3. Ke4
- 10) 1. g6! (1. Kc4? Kd6 2. g6 f6) 1. ... f6 2. Kd3 Kc7 3. Kc3 (3. Kc4? Kd6) 3. ... Kd7 remise
- 11) 1. Kg4 (1. b5 Ke7=) 1. ... Kf6 2. b5 a6 3. bxa6 bxa6 4. b4
- 12) 1. ... Kb6 2. Kc4 h6 3. h4 h5

□ **10 Pawn ending / Rook's pawn: A**

- 1) 1. a4 Kxa2 2. Kf4 Kb3 3. Ke3 Kxa4 4. Kd2 Kb3 5. Kc1
- 2) 1. Kc3
- 3) 1. a4 bxa4 2. Kd2 Kb3 3. Kc1
- 4) 1. Kh6 (1. Kf7? Ke5 2. Ke7 Kd5 3. Kd7 Kc4 4. Kc6 Kxb4)
- 5) 1. Kd3
- 6) 1. Kf7

- 7) 1. Kf6 Ke8 2. Kg5
- 8) 1. a5 bxa5 2. a4
- 9) 1. Kb7 a5 2. Kc6 Kb4 3. Kd5
- 10) 1. Ke4! Kd2 (1. ... Kf2 2. Kd5)
2. Kd5 Kd3 3. Kc6 Kd4 4. Kb7
Kc5 5. Kxa7

- 11) 1. Kg5!
- 12) 1. a5 (1. Kd4 Ke2 2. a5 Kf3=)
1. ... Kf1 2. Kd4 Ke2 3. Kc5
Kd3 4. Kb6 Kd4 5. Kxa6 Kc5
6. Kb7

□ *11 Pawn ending / Defending: A*

- 1) 1. Kd3! (1. bxc3+? Kxc3) 1. ...
cxb2 2. Kc2 Ka3 (2. ... Kc4 3.
a4) 3. Kb1 d3 stalemate
- 2) 1. ... Ke3 (1. ... Kxf4?? 2. Kd5)
- 3) 1. ... g6 (1. ... Kc7 2. g6 f6 3.
Ke4 Kd8 4. Kf5 Ke7 5. c7 Kd7
6. c8Q+ Kxc8 7. Ke6 Kc7 8.
Kf7 f5 9. Kxg7 f4 10. Kf8 f3
11. g7 f2 12. g8Q f1Q+ 13.
Qf7+)
- 4) 1. g4 Kf4 2. g5 Kxg5 3. Kg3
- 5) 1. Kg2 (1. b6 cxb6 2. Kg2) 1. ...
Kg6 2. Kf2 Kf6 3. Ke2 Ke6 4.
Kd2 Kd6 5. b6 cxb6 6. Kc2
Kc6 7. Kb2
- 6) 1. Kb6! (1. Kb5? Kd6 2. Ka4

Kc6 3. Kxa5 Kc5) 1. ... Kd6 2.
Kb5! Ke5 3. Kxa5

- 7) 1. Kc2! (1. Kc4? Ke3) 1. ...
Ke3 2. Kd1
- 8) 1. h4 g4! 2. f4! (2. fxg4+? Kf6
3. g5+ Kf5 4. g6 hxg6#) 2. ...
Kxf4 stalemate
- 9) 1. Ka4 Kd4 2. Ka5 e4 3. a4 e3
stalemate
- 10) 1. b4 c4 2. b5! axb5 3. b4 Kb1
stalemate
- 11) 1. c4 bxc4 2. Ke4 Kc2 3. Kd4
Kxb2 4. Kxc4 Kxa3 5. Kc3
- 12) 1. Kd2 g3 (1. ... Ke7 2. Ke3 f5
3. Kf4 Kf6 4. e3!) 2. Ke3 f5! 3.
Kf3 f4 4. e3!

□ *12 Pawn ending / Mix: A*

- 1) 1. Kd5 Kd7 2. e5 dxe5 3. Kxe5
Ke7 4. e4
- 2) Drawing
- 3) Drawing
- 4) 1. b6 g3 2. b7 g2 3. b8Q g1Q 4.
Qh8+ Kg5 5. Qg7+
- 5) 1. Kf5 Kg7 2. h8Q+ Kxh8 3.
Kf6 Kg8 4. g7
- 6) 1. a4 a5 2. g4+ hxg4+ 3. Kg3
- 7) 1. ... Ke3 2. Kc4 Kd2 3. Kb5
Kc3 4. Kxb6 Kb4
- 8) 1. Kh4 (1. Kh5 Kf6 2. Kg4 g6)
1. ... Kf6 2. Kh5 Ke7 3. Kg6

Kf8 4. e7+ Kxe7 5. Kxg7

- 9) 1. c4 dxc4 2. bxc4 Kxc4 3. Kh6
- 10) 1. Kd8! (1. Kxd7? Kb6! 2. Ke6
Kc5!) 1. ... Kb6 (1. ... c6 2.
Kxd7 cxb5 3. c5 b4 4. c6 b3 5.
c7 b2 6. c8Q b1Q 7. Qa8+) 2.
Kxd7! Kb7 3. c5 Kb8 4. c6
- 11) 1. e3! (1. e4? fxe4 2. Kxe4 c3!
3. bxc3 Ke6) 1. ... Ke6 2. e4
fxe4 3. Kxe4
- 12) 1. g3 (or 1. Kg7 Kg5 2. g3) 1.
... Kf6 (1. ... g5 2. Kh5 g4 3.
Kh4) 2. g4 g5 3. Kh5

□ **14 King in the middle / Mix: A**

- 1) 1. Nxc6 bxc6 2. Qxe6+ fxe6 3. Bg6#
- 2) 1. Rxe5+ fxe5 2. Qd8+ Nxd8 3. Rxd8#
- 3) 1. Qxg6+ hxg6 2. Bxg6+ Ke7 3. Nf5#
- 4) 1. Rxf5 exf5 2. Nxc6+
- 5) 1. ... d4 2. cxd4 Bb4 3. Qxb4 Qxf2#
- 6) 1. Be4 Qxg3 2. Bc6+ Rxc6 3. Rd8#
- 7) 1. Nxf7 Bxf7 2. Bxc7!
- 8) 1. Ba3 Qe5 2. f4
- 9) 1. Qxd6 Nxf5 2. Qxe5+
- 10) 1. Rxe6+ fxe6 2. Ne5
- 11) 1. d6 Na6 2. dxc7 Nxc7 3. Nd6#
- 12) 1. Nd5 Rc8 2. Nc7+

□ **15 King in the middle / Mix: B**

- 1) 1. Nb5 axb5 2. Bxb5+
- 2) 1. Nxg7+ Bxg7 2. Rxe6+ fxe6 3. Qg6#
- 3) 1. Nxd5 cxd5 2. Bb5+ Nc6 (2. ... Nd7 3. Ne5) 3. Nd4
- 4) 1. Qxd8+ Bxd8 2. Nc6+ Be7 3. Rd8#
- 5) 1. Qf8+ Rxf8 2. Nd6+ Ke7 3. Nf5+ Ke8 4. Nxg7#
- 6) 1. Ba6
- 7) 1. Bb5+ Rxb5 (1. ... axb5 2. Qxb4) 2. Qc6+ Ke7 3. Qc7+
- 8) 1. Ba6 (1. Ne5 0-0 2. Nxc6 bxc6 3. Qxc6 Rab8 4. Rf2 Rb6 5. Qa4 Bd6)
- 9) 1. Rd6 Qa2 (1. ... Bxd6 2. Bxf7+) 2. Nc3 Qc4 3. b3
- 11) 1. Rxe6+ Bxe6 (1. ... fxe6 2. Bg6#; 1. ... Be7 2. Qxc5) 2. Bb5+ Qc6 (2. ... Bd7 3. Re1+ Be7 4. Qxc5) 3. Rd1
- 12) 1. Nxe5 dxe5 2. Rxe5+ Kd7 3. Qa4+ Kc8 4. Qc6+

□ **16 King in the middle / Opening the position: A**

- 1) 1. Nd6+ Bxd6 (1. ... cxd6 2. exd6+ Be7 3. Rxe7+ Kf8 4. Bh6+ Kg8 5. Qd4; 1. ... Ke7 2. Bg5+ Ke6 3. Qg4+) 2. exd6+ Kf8 3. Bh6+ Kg8 4. Qd4 f6 5. Qc4#
- 2) 1. f4
- 3) 1. f5 exf5 2. Re1 Be6 3. Nxd5 Qf7 4. Rxe6+
- 4) 1. d5 cxd5 2. Nxd5 Qb5 3. Bb4
- 5) 1. e4 dxe4 (1. ... Bg4 2. Qd2 dxe4 3. d5 e3 4. Bxe3) 2. d5 Qg6 3. dxc6 Qxg5 4. cxb7
- 6) 1. d4 Be6 2. d5 cxd5 3. exd5 Bf5 4. Nfxe5 dxe5 5. Nxe5
- 7) 1. Nd6+ exd6 2. exd6 Bxd6 3. Qe2+ Kf8 4. Bh6+ (4. ... Kg8 5. Qe8+ Bf8 6. Qxf8#)
- 8) Drawing
- 9) 1. e5 c5 (1. ... dxe5 2. Nxe5) 2. Qh4 dxe5 3. Nxe5 Qc7 4. Nxd7
- 10) 1. f4 f6 2. fxe5 dxe5 3. d6
- 11) 1. e4 fxe4 (1. ... Bxf3 2. e5) 2. Nxe4 dxe4 3. Rxe4+ Ne7 4. Rxg4
- 12) 1. Nd6+ Bxd6 (1. ... Ke7 2. Qh5) 2. Qxd5

□ **18 Endgame / Wrong bishop: A**

- 1) 1. Bd5+ Ke7 2. h6 Kf8 3. Kd2
- 2) 1. Bc5! Kc7 2. Ba7!
- 3) 1. Be4 Kxe4 (1. ... Ke5 2. h5 Kf6 3. h6 Kf7 4. Bh7) 2. Kg4 Ke5 3. Kg5
- 4) 1. Bf7 g3 2. hxg3
- 5) 1. Ke3 Kf7 2. Bh7 Kf6 3. Kf4
- 6) 1. Bb3 Ke6 (1. ... Qe6 2. Bg5) 2. Bf4
- 7) 1. Bg6+ Kxg6 2. h7 Kxh7 3.

- Kd5 Kg8 4. Ke6 Kf8 5. f7 Kg7 6. Ke7
- 8) 1. Bg8 g4 2. hxg4 g5 3. Bb3
- 9) 1. ... Bc5 2. h6 Be3+
- 10) 1. Bc3+ Kh7 2. Bg7 b4 3. a4
- 11) 1. Re3 (1. Re8 stalemate; 1. Rxd5+? Kxd5 2. h5 Ke5) 1. ... Kxe3 2. h5
- 12) 1. Kh2 Bxh3 2. g3+

□ **19 Endgame / Wrong bishop: B**

- 1) 1. Kf3 Kg6 2. h4 gxh4 3. Kg2
- 2) 1. Kd2! (1. Kd1? Bf5 2. Kd2 a3 3. Kc3 Be6 4. Kc2 Ba2 5. Kc3 Kc5) 1. ... a3 (1. ... Bf5 2. Kc3!) 2. Kc2! (2. Kc1? Bf5; 2. Kc3? Be6) 2. ... Bf5+ 3. Kb3
- 3) 1. g6
- 4) 1. Bg6+! Kxe7 2. Bh7! Kf8 3. Bxg8 Kxg8 4. Kc4! h5 5. Kd3 h4 6. Ke2 h3 7. Kf2! (7. Kf3? Bh4; 7. Kf1? Bd4) 7. ... h2 8. Kg2
- 5) 1. ... h6
- 6) 1. Ng3 Kg4 (1. ... Kxg3 stalemate; 1. ... f4 2. Nxh5 en

- Nxf4) 2. Nxf5 Kxf5
- 7) 1. Ba6! bxa6
- 8) 1. Kg3 Bf1 2. Kf2 Bh3
- 9) 1. d3 a5 2. Kc5 a4 3. Kxd4
- 10) 1. Kc5 Be6 2. Kb6! (2. Kb4? Kd4 3. Ka3 Kc3 4. Ka4 Kb2 5. Kb4 Bd7 6. Ka5 Bb5 7. Kb4 Ka2 8. Ka5 Kb3) 2. ... Bc8 3. Kc5 (3. Ka5? Kd4) 3. ... Be6 4. Kb6 Bc4 5. Kc5
- 11) 1. ... Rg1 2. Be4 (2. Rh3 Rg3+ 3. Rxc3 stalemate; 2. Rh2 Rg2 3. Rh1 Rxc2) 2. ... Rxh1
- 12) 1. Rf8+ Rc8 2. Rxc8+ Kxc8 3. Ba6

□ **20 Endgame / Wrong bishop: C**

- 1) 1. Kh3 Ke5 2. h5 Ke6 3. h6 Kf7 4. Bh7 Kf6 5. Kg4
- 2) 1. Be5+ Kg8 2. Bg7! (2. Bxf7+ Kxf7 3. a4 Ke6 4. a5)
- 3) 1. ... Kh3 2. Kg1 Bd4+ 3. Kf1 Kxg3 4. Ke2 Kxh4
- 4) 1. Bb6! axb6 (1. ... Ka8 2. Kc7; 1. ... Kc8 2. Bxa7) 2. axb6
- 5) 1. Kf7 Kh7 2. Kf8 Kh8 (2. ... Kh6 3. Kg8 Kh5 4. Bd1+ g4 5.

- hxg4+) 3. Bg8 g4 4. hxg4 g5 5. Bd5
- 6) 1. ... Kh3 2. Kf1 Kh2 3. f3 h5 4. Kf2 Bd4+ 5. Kf1 h4 6. f4 h3 7. f5 Kg3 8. f6 h2
- 7) 1. ... g4 (1. ... Kh4 2. Bg4 Kg3 3. Kf5) 2. hxg4+ Kg5 3. Ke6 h5
- 8) 1. Ne5+ (1. Nh2+ Kh4 2. Nf3+ Rxf3 3. Kxf3 Kh3 4. Kf2 Bc5+) 1. ... Kh4 2. Ng6+ Kg4 (2. ...

- Kg5 3. Kxh3 Kxg6=) 3. Ne5+
 9) 1. Bb4! (1. a5? d2; 1. Ke1? Ke4
 2. a5 Kd5 3. a6 Kc6 4. Bc5 Kc7
 5. Ba7 Kc6; 1. Bh6? Ke4) 1. ...
 Ke4 2. a5 Kd5 3. a6 Kc6 4.
 Ba5! d2 5. Ke2 (5. Bxd2? Kb6)

□ **22 Mini plan / Vulnerability: A**

- 1) 1. Qb5+ c6 2. Qd3
 2) 1. Rh5
 3) 1. Bxb6 cxb6 2. Qg1
 4) 1. ... Nh5 2. Rg1 Bxg1 3. Kxg1
 Nxc3 4. hxg3 Qxc3+
 5) 1. Qa3 Kd7 2. Bb5+ Kc7 3.
 Rh3
 6) 1. Kh1 Nf7 2. Qg1
 7) 1. Ba6 Kb8 2. Bxb7
 8) 1. Rc1 c6 2. dxc6 bxc6 3.
 Rxc6+
 9) 1. ... Ba6 2. b3 Nxd5 3. Ra2
 Nc3 4. Nxc3 bxc3
 10) 1. ... Ng4 2. Nf3 (2. Nb3 Bd3 3.
 Qd1) 2. ... Bc5 3. Be3 Bxe3 4.
 fxe3 Nxe3 5. Qf2 Nc2
 11) 1. ... Nxc3 2. Qxc3 Qb4
 12) 1. ... Qa8 2. Bg3 fxg3

□ **23 Mini plan / Vulnerability: B**

- 1) 1. Nd4
 2) 1. ... Qh6 (1. ... Ng3+ 2. hxg3
 Bd4 3. f4) 2. Rfd1 Ng3+ 3. Kg1
 Qe3#
 3) 1. a5 Rb7 2. axb6
 4) 1. ... Qf6 2. Qd2 Bxd4
 5) 1. ... Ba5
 6) 1. Ng3
 7) 1. ... Ba4
 8) 1. Na4 Rb7 2. Nxb6 Rxb6 3.
 Bc7
 9) 1. ... Nh5 (1. ... Bh2+ 2. Kh1
 Nh5 3. Re1) 2. Bd3 Bh2+
 10) 1. h4
 11) 1. ... Bd8
 12) 1. Qg3 g6 (1. ... Nh5 2. Qg4) 2.
 Nxe6+ Kg7 3. Nf5+

□ **24 Mini plan / Reducing vulnerability: A**

- 1) 1. Be2
 2) 1. ... g3
 3) 1. ... h6
 4) 1. ... Be7
 5) 1. Ne2
 6) 1. ... a5
 7) 1. ... f5 2. Qh4 Nxd6
 8) 1. ... h6 2. Bh4 Nxe4
 9) 1. ... d6 2. Nd2 Ke7
 10) 1. ... Kg7
 11) 1. ... Na5
 12) 1. Bf4 exf4 2. Qxd4

□ **25 Opening / Vulnerability: A**

- 1) 1. ... Qd6 2. Nxc3 Qg3+ 3. Kh1
 Qxh3+ 4. Kg1 Qg3+ 5. Kh1
 hxg6#
 2) 1. ... Bb5 2. Rd1 Bc5

- 3) 1. Nd2 exd5 2. Nxe4
- 4) Drawing
- 5) 1. Ba6
- 6) 1. Bb5+ Bd7 2. Bxd7+ Kxd7 3. Ne5+
- 7) 1. Nxd7 Bxd4 (1. ... Nxb5 2. Qxg7 Kxd7 3. c4) 2. Nf6+ Kf8 3. Bh6#
- 8) 1. d6 (1. 0-0-0 a6) 1. ... Bxd6 2. 0-0-0
- 9) 1. exd5 (1. d4 is good but not as good as) 1. ... cxd5 2. Nxe5 d4 3. Bxd4
- 10) 1. exf5 (1. Ng5 Nc5 2. Bxh5 gxh5 3. Qxh5 h6 4. Bxc5 Qxg5 5. Qxg5 hxg5 6. Be3 f4) 1. ... gxf5 2. Ng5
- 11) 1. Ba4+ Bd7 2. Ne5
- 12) 1. Bxh6 gxh6 2. Nh4

□ **26 Opening / Vulnerability: B**

- 1) 1. ... a4 2. Nc1 a3
- 2) 1. Na4 (1. Rc1 Nc6 2. Na4 Bb4+ 3. Kd1 Ba5) 1. ... Ra7 (1. ... Nd7 2. Rc1 Qd8 3. Qxb7) 2. Nb6
- 3) 1. Qd1 (1. d5 kan ook) 1. ... Bxc3 2. Bxc3 Qc7 3. d5
- 4) 1. ... a6 2. b4 Nxb4 3. Ba3 Bc2
- 5) 1. ... Nc5 2. e4 dxe4 3. dxe4 Nd3+ 4. Kd1 Nxb2+ 5. Kc2 Na4
- 6) 1. ... exd4 2. Bxd4 Bb4 3. Bc3 Bxc3 4. bxc3 Bxf3 5. gxf3 Qd7
6. Nf1 Qxh3
- 7) 1. Nxf6+ Bxf6 2. Qf4!
- 8) 1. ... Nxd4 2. Qxd4 Ng4
- 9) 1. Qf4 Rc8 2. Ng5
- 10) 1. ... Nb6 2. Qd3 (2. Bb5 Bxh6 3. Qxh6 a6 4. dxc5 dxc5 5. Rd1 Qc7 6. Ba4 Nxa4 7. Nxa4 Nxe4; 2. Bxg7 Nxc4 3. Qd3 Nxb2) 2. ... Bxh6
- 11) 1. d4 Bb6 2. d5 a6 3. Ba4
- 12) 1. Ng5 0-0 (1. ... Rf8 2. Nxh7 Rh8 3. Ng5 Rf8 4. Qh5) 2. Qh5 h6 3. Nxf7

□ **27 Winning material / Yes or no: A**

- 1) yes: 1. ... Nxe4 2. Re1 Nd2
- 2) no: 1. ... Qxe4? 2. Bg5 Bxf3 3. gxf3
- 3) yes: 1. Bxf7+ Kxf7 2. Ng5+ Qxg5 3. fxe5+
- 4) no: 1. ... Rxb3? (1. ... Kg8) 2. Bd6!
- 5) no: 1. ... Nxd4 2. Qa4
- 6) yes: 1. ... Qxd4 2. e5 Bc5
- 7) yes: 1. Qxe4 (1. ... Nxe4 2. Rxg7+ Kh8 3. Rg3+ Nf6 4. Rxh3) 1. ... Qd7 2. Qd4
- 8) no: 1. Bxa6? Bf5 2. Rb2 bxa6
- 9) yes: 1. Nxf7 Rxd4 (1. ... Rxf7? 2. Rxd8+) 2. Nxd8 Rd7 (2. ... Rxd8 3. Rxc7)
- 10) no: 1. ... Rxc5 (1. ... Nxa2 2. Ra3) 2. Ree3
- 11) yes: 1. Nxc6+ Kd6 2. Na3
- 12) no: 1. ... Qxc3 2. Rd8+ Kh7 3. Ng5+

□ **28** *Winning material / Yes or no: B*

- 1) yes: 1. ... Nxe4 c6+ Nxc6 4. Bb5
- 2) no: 1. Rxd5? Qc7! 2. Rdd4 e5 8) yes: 1. Nxd5
- 3) no: 1. ... Nxf2 2. Bxf2 Qxe2 3. Rae1 9) no: 1. ... Nxc5? 2. Nd5 cxd5 3. Bxc5
- 4) yes: 1. Ncxe4 Nxe4 2. Nxe4 Qxe4 3. Bf3 10) no: 1. ... Bxe5? (1. ... Nxe5 2. Rc5) 2. Rxe5 Nxe5 3. Rc5
- 5) yes: 1. ... Nxd4 2. cxd4? Qb5+ 11) yes: 1. Nxb5
- 6) no: 1. ... Rxe4 (1. ... Nxe4 2. Bxd8) 2. Nh6+ gxh6 3. Bxf6 12) no: 1. Nxd5 Qxd5 (1. ... Nf2+ 2. Rxf2 Bxf2 3. Nxc7)
- 7) yes: 1. Bxa7 b6 2. c5 Kb7 3.

□ **30** *Queen ending / Activity: A*

- 1) 1. Qd5+ Kb4 (1. ... Ka6 2. Qa8+) 2. Qd4+ Qxd4+ 3. Kxd4
- 2) Drawing
- 3) 1. Qg8+ Kc5 (1. ... Kb4 2. Qb8+; 1. ... Kd3 2. Qh7+) 2. Qc8+ Kb6 3. Qb8+
- 4) 1. ... Qd7+ 2. Ka3 (2. Kb3 Qd5+ 3. Qxd5+ Kxd5; 2. Ka5 Qd5+ 3. Qxd5+ Kxd5; 2. Kb4 Qe7+ 3. Qxe7+ Kxe7) 2. ... Qe7+ 3. Qxe7+ Kxe7
- 5) 1. Qc3+ Kd5 2. Qc4+ Ke5 3. d4+
- 6) 1. Qb6+ Ka3 2. Qxd6+ Qb4 3. Qa6+
- 7) 1. ... Qb6+ 2. Ke7 (2. Kd7 Qb5+; 2. Kd5 Qb5+ 3. Qxb5+ axb5) 2. ... Qe3+
- 8) 1. Qf8+ Kb5 2. Qb8+ Kc5 (2. ... Ka5 3. Qc7+ Kb5 4. Qb6#) 3. Qe5#
- 9) 1. Qc4+ Ka5 2. b4+ Ka4 3. Qa6+
- 10) 1. ... Qe7 2. g4 (2. f5 Qe4+ 3. g4 Qe1+) 2. ... Qe1+
- 11) 1. Qd3 Qb5 (1. ... b5 2. Qc2+) 2. Qa3#
- 12) 1. Qf7+ Kd6 2. Qd7+ Kc5 3. Qa7+

□ **31** *Queen ending / Activity: B*

- 1) 1. Qe5+ Kg6 2. Qe4+ Qxe4+ 3. Kxe4 Kf6 4. Kd5 Ke7 5. Kc6 Kd8 6. Kb7 Ke6
- 2) 1. Qh4+ Kg6 2. Qh5+ Kf6 3. Qh8+ 6) 1. Qe8 Qxf3 2. Qa8+
- 3) 1. Qe7+ Kf5 2. Qe6+ Kf4 3. Qxh6+ 7) 1. Qc8+ Kd6 2. Qc6+ Ke5 3. f4+
- 4) 1. a4 Qxa4 2. Qe8+ 8) 1. Qa8+ Kd7 2. Qc8+ Kd6 3. Qc6+ Ke5 4. Qc5+
- 5) 1. Qe7 Kc8 2. Qe6 Kd8 3. Qg8+ Qe8 4. Qxe8+ Kxe8 5. 9) 1. Qe4 Qd7 2. Qa8+ Kb5 3. Qa4+
- 10) 1. Qf7+ Kg5 2. Qg8+ Kf4 3. Qg4+ Ke5 4. Qg7+

- 11) 1. Qg2+ Kh4 2. Qh2+ Kg5 3. f4+
 12) 1. Qb1+ Qg1 2. Qb7+ Qg2 3.

- a6! Qxb7 4. axb7 Kg1 (4. ... Kg2 5. b8Q h1Q 6. Qb7+) 5. b8Q h1Q 6. Qb1+

□ **32 Queen ending / Activity: C**

- 1) 1. Qg7+ Kf5 2. Qg5+ Ke6 3. f5+
 2) 1. Qf8+ Kg5 2. h4+ gxh3 3. Qf4+ Kh5 4. Qh4#
 3) 1. Qg7 c2 2. Qh7+ Qh6 3. Qf5+
 4) 1. Qh3+ (1. g4? Qe8+ 2. Qxe8 stalemate) 1. ... Qh4 (1. ... Kg6 2. Qh7+ Kf6 3. Qf7+ Ke5 4. Qe7+) 2. Qe6+ Kh5 3. Qf7+ (3. Kh7? Qg3!) 3. ... Kg4 4. Qf3#
 5) 1. Qd8+ (1. Qb5+ Kd4) 1. ... Kc5 2. Qd6+ Kb5 3. Qb6#
 6) 1. ... Qc3+ (1. ... Qd5 2. Qg3+ Kxd4 3. Qc3+ Ke4 4. Qe1+) 2. Kb5 Qc4+ 3. Ka5 Qd5+
 7) 1. Qc6 Qb4 (1. ... Qd3+ 2. Qb5+ Qxb5+ 3. Kxb5) 2. Qd7

- (2. Qb5+ Ka8 3. Qd5+ Kb8 4. Qd8#)
 8) 1. Qh3+ Qh4 (1. ... Kg6 2. Qh7+ Kf6 3. Qf7+ Ke5 4. Qe7+) 2. g4+ Kg6 (2. ... Kh6 3. Qd3) 3. Qd3+ Kf6 4. Qd6#
 9) 1. Qe1 Ke5 2. d4+
 10) 1. Qh4+ (1. Qxg6? Qc8+ 2. Kxc8 stalemate) 1. ... Kg7 2. Qe7+ Kg8 3. Qd8+ Kg7 4. Qc7+
 11) 1. Qf6+ Ke4 (1. ... Kd5 2. Qe6+ Kc5 3. Qc8+) 2. Qxg6+ Kd5 (2. ... Ke5 3. Qe6+ Kf4 4. Qh6+) 3. Qe6+ Kc5 4. Qc8+
 12) 1. Qe6 Qc7 2. Qd6 Qxd6 (2. ... Qf7 3. Qg3#) 3. cxd6

□ **34 Defending / Defending against threats: A**

- 1) 1. g5 Bxd7 2. g6+ Kg8 stalemate
 2) 1. Bg4+ Nxc4 (1. ... Kb8 2. Bxa7+) 2. Qxc4+
 3) 1. Kh4 Bxe5 2. g5#
 4) 1. ... Qxc4+! 2. Kh6 (2. hxg4 Rh1#) 2. ... Qxh3+ 3. Qh5 Qxd7
 5) 1. ... Qh5
 6) 1. Bxf6 (1. Bb3 Nxd4 2. Qxd4 c5 3. Qxd6 Qxd6 4. Rxd6 c4) 1.

- ... Qxf6 2. Bb3
 7) 1. ... Ng6 (1. ... Qa5 2. Bxe5)
 8) 1. Rd1 Rxd1 2. Rxc3
 9) 1. Rh5 Bxh5 (1. ... Rg8 2. Rhh7 b2 3. Rxa7+ Kb8 4. Nc6+ Kc8 5. Rhc7#) 2. Nc6 Bf3 3. Rxa7#
 10) 1. ... Re8 (1. ... Qd8 2. Bb8)
 11) 1. Ne4 (1. Nb3 Qxd3 2. Qxd3 Bxf2+ 3. Rxf2 Rxd3) 1. ... Qxd3 2. Qxd3 Rxd3 3. Nxc5
 12) 1. ... Rxe1 2. Rxe1 Qd8

□ **35 Defending / Defending against threats: B**

- 1) 1. f4 Bxc3 (1. ... Qxh6 2. fxe5) 2. Bg5
 2) 1. ... Qc8

- 3) 1. Qf2 (1. Re1 f4) 1. ... f4 (1. ... Nxc4 2. Re8+ Qxe8 3. Qxd4) 2. Re8+ Kg7 3. Rxd8 Bxf2+ 4.

Kxf2

- 4) 1. Nf6+ gxf6 2. gxf3+
- 5) Drawing
- 6) 1. Qf5
- 7) 1. ... Nd3 2. Qxd3 c4+
- 8) 1. Nxd5 fxd6 2. Nf6++ Kh8 3.

Nxg6#

- 9) 1. ... g5 (otherwise Black loses a piece) 2. Bxg5 f6
- 10) 1. ... Nd4 2. Qxd4 Qxf3
- 11) 1. Qf5 Qxf5 2. Bxe4
- 12) 1. ... Nc6 2. Rxc6 axb5

□ 36 *Defending / Defending against threats: C*

- 1) 1. ... Bf8 (1. ... Ng8 2. Qxe7+ Nxe7 3. Nd6+) 2. 0-0-0 Rc8 3. Bg5 Qc4 4. c3 Bxd6 5. Nxd6+ Ke7 6. Nxc4 Rxc4
- 2) 1. Qxf7+ (1. g3 Qd7) 1. ... Qxf7 2. Rxc8+ Qe8 3. Rxe8+
- 3) 1. ... Re4 (1. ... Be8 2. Rd8 Re4 is the same) 2. Rd8+ Be8 3. Rxb8 Rxe7
- 4) 1. Qh8+ (1. Bxf3 gxf3 2. Qh8+ Kxh8 3. Nd5+ Bg7 4. Nxf4 Qf5) 1. ... Kxh8 2. Ne2+ Kg8 3. Nxf4
- 5) 1. Qh6+ Rxh6 2. Bxd5
- 6) 1. c3 Bxc3 2. Rac1 Bb4 3. f5 e5
4. Qg5+ Kf8 5. f6 g6
- 7) 1. ... Rh4 (1. ... Bf5 2. Ne3)
- 8) 1. ... d6 (1. ... Nxd3 2. fxd7+ Kxg7 3. Bxh6+; 1. ... Rg8 2. f7; 1. ... Nf4 2. fxd7+)
- 9) 1. Qxg6+ Kf8 (1. ... fxd7 2. Rxc7+) 2. fxd7
- 10) 1. ... Qd5+ 2. e4 Qc5
- 11) 1. Nf7 Bxe3 (1. ... Kxf7 2. 0-0; 1. ... Qxf7 2. Rf1) 2. Nxe3
- 12) 1. ... Qxg2+ (1. ... Rxg7 2. Rf8+ Kd7 3. Be8+ Kd8 4. Bc6#; 1. ... Qxg6 2. Rf8+ Rxf8 3. Qxg6) 2. Kxg2 Rxg7

□ 37 *Defending / Defending against a passed pawn: A*

- 1) 1. Bc1 b1Q 2. Ra3#
- 2) 1. Bd3 a1Q 2. Kb3 Qd4 (2. ... Qa7 3. Rc3+ Ka1 4. Rc1#) 3. Rc3+ Ka1 (3. ... Qxd3 4. Rxd3 Kc1 5. Rd4 Kb1 6. Rd1#) 4. Rc1#
- 3) 1. Rh1+ Kxh1 (1. ... Kg3 2. Rh3+ Kf2 3. Bxa2) 2. g4+ Kh2 3. Bxa2
- 4) 1. Kb4 Kb2 2. Rc8 a1Q 3. Rc2+ Kb1 4. Kb3
- 5) 1. Bd3 g2 (1. ... Kg2 2. Be4#; 1. ... Ke3 2. Bf1 Kf3 3. Rh3) 2. Rh3#
- 6) 1. Rh7+ (1. Bxa2? stalemate) 1. ... Kg8 2. Rh1 a1Q 3. Bh7+
- 7) 1. Bxa3 a1Q (1. ... Bxa3 2. Rxa2 met een gewonnen stelling) 2. Bxb2
- 8) 1. Bf1 e1Q (1. ... exf1Q 2. Rxf1 Ke3 3. Kc2 f3 4. Re1+) 2. Rd3#
- 9) 1. Bc4 Ka3 (1. ... g1Q 2. Ra6#) 2. Rxh2 g1Q 3. Ra2#
- 10) 1. Kd3 Kxa1 2. Kc2 b5 3. Be5#
- 11) 1. Rh8 a1Q 2. Ra8 Qxa8 3. Bf3+
- 12) 1. Be2+ Kxe2 2. Rh4 a1Q 3. Rh2+ Kf1 4. Rh1+

□ **38** *Defending / Defending against a passed pawn: B*

1) 1. Bf1 e1Q 2. Rxa4+ bxa4 3. b4#	Kg3 Qh5) 1. ... h1Q+ 2. Kg3 Kf1 3. Ba6 Qg1+ 4. Rg2+
2) 1. Ra7 b1Q 2. Bxd4#	7) 1. Bd7! e1Q (1. ... Kxd7 2. Rxe3) 2. Bb5
3) 1. Rh6+ Kc5 (1. ... Ke5 2. Re6+ Kxe6 3. Bxd5+ Kxd5 4. c4+ Kxc4 5. Kc2; 1. ... Kc7 2. Rh7+ Kc8 3. Rb7 Kxb7 4. Bxd5+ Kc7 5. Ba2) 2. Rc6+ Kxc6 (2. ... Kd4 3. c3+) 3. Bxd5+ Kxd5 4. c4+ Kxc4 5. Kc2	8) 1. Be7 Kc7 (1. ... Kxa5 2. Bb4+) 2. d6+ Kc6 3. Rc5+
4) 1. Bc3 d2 2. Ba1 d1Q 3. Rc3#	9) 1. Rg5+ Kh7 (1. ... Kh6 2. Rg8 h1Q 3. Bg7+! Kg5 4. Be5+ Kh6 5. Rh8+) 2. Rg7+! Kh6 3. Kf7 h1Q 4. Bg5+
5) 1. Re1 b2 (1. ... f6 2. Re7+ Kg8 3. Kg6 Kf8 4. Bd6) 2. Rh1+ Kg8 3. Rh8+ Kxh8 4. Be5+	10) 1. Bf7! (1. Rxe2? stalemate) 1. ... a2 2. Bh5 a1Q 3. Re8#
6) 1. Re2 (1. Rd2? h1Q+ 2.	11) 1. Rc2+ Kb5 2. Rxb2 a1Q 3. Bc3+ Kc5 4. Rb5+
	12) 1. Bb7! a1Q 2. Rxa6+ Qxa6 3. Bxa6 Kxa6 4. Kc3 Ka5 5. Kc4

□ **39** *Defending / Defending against attack on the king: A*

1) 1. ... Ne6	exf6 Kh8 3. Rxe8) 2. Re3 Kh7 3. Qd3+ g6
2) 1. ... Qa5+ (1. ... Qd6 2. Rh3) 2. Kf1 (2. Kd1 Qxa2) 2. ... Qd2	7) 1. ... f5 (1. ... g6 2. Bxg6 hxg6 3. Qxg6+ Kh8 4. Rf3 Rf7 5. Rh3+)
3) 1. ... Bf5 (1. ... Nf6 2. Nxf7 ; 1. ... h6 2. Nxf7)	8) 1. ... Bxg3 (1. ... Re8 2. Nh5 Bf8 3. Qg5+ Kh8 4. Nxf6) 2. Qg5+ Kh8 3. Qh6+
4) 1. ... Kh8 (1. ... Kh7 2. Rd3 Rxc3 3. Qh4+ Kg7 4. Qg3+ Kh7 5. Rxc3) 2. Rd3 f6	9) 1. ... Nd7 (1. ... Nc6 2. Qh4) 2. e5 Bxe5 3. Ne4 d5
5) 1. ... Be2 (1. ... Kh8 2. Rg3) 2. Re1 Bxf3 3. gxf3 Qc2+ 4. Kh1 Qf2	10) 1. f3
6) 1. ... h6 (1. ... Kh8 2. Bxg7+ Kxg7 3. Qg5+ Kh8 4. Qf6+ Kg8 5. Re3 ; 1. ... gxf6 2.	11) 1. ... Bh7 (1. ... Qf8 2. Qh8+ Kxh8 3. Bxf6++ Kg8 4. Rh8#) 2. Rg3+ Bg6
	12) 1. ... Qd8

□ **40** *Defending / Defending against attack on the king: B*

1) 1. ... Qd4+ (1. ... Bh4 2. Qxe5 ; 1. ... Bxg7 2. f6) 2. Kh1 Bh4	2) 1. ... Be4 (1. ... Kg8 2. Bxh6 ; 1. ... Rh8 2. Rxh6+ (2. Qxf7

- Bxc1=))
- 3) 1. ... Nb3+ 2. Kc2 Bf5+
 - 4) 1. ... Nd7 (1. ... Kh8 2. Rxe4 dxe4 3. Qh6 Rg8 4. Bxf7) 2. Qh6 Nxf6
 - 5) 1. ... Qe7 (1. ... Qc6 2. Rg3 g6 3. Qh6; 1. ... Qg5 2. Nxc7; 1. ... Qh6 2. Nxc7) 2. Rg3 g6 3. Qh6 f5
 - 6) 1. f4 (1. g3 Qxh2+ 2. Kxh2 Rh4+ ; 1. h3 Rg4)
 - 7) 1. ... Qxd2+
 - 8) Drawing

- 9) Drawing
- 10) 1. ... Rd7 (1. ... Rfe8 2. Rd3) 2. Qxf6+ Kg8 3. Qg5+
- 11) 1. ... Be6 (1. ... Re6 2. Rf3 c6 3. Rh3 Kf8 4. Qh8+ Ke7 5. Qxg7 Qg8; 1. ... Rxe5 2. dxe5 Qe7 3. exf6 Qe3+ 4. Kh1) 2. Rf3 Qd7 3. Rg3 Bf5
- 12) 1. ... Rh8 (1. ... Nf6 2. exf6 Qxf6 3. Bg5+ ; 1. ... f6 2. Bxf8+ Kg8 3. Bd6) 2. Rf1 Nxe5

□ **41** *Defending / Defending against a passed pawn: C*

- 1) 1. Re8+ Rxe8 2. Nxf7+ Kc8 3. Nd6+ Kd8
- 2) 1. ... Nh2+ 2. Kxe3 Nf1+ 3. Kf3 Nh2+
- 3) 1. Rd7+ Bxd7 (1. ... Kh6 2. Rd6+ Kh5 3. Rg5+ Kh4 4. Rh6+) 2. Nf6+
- 4) 1. Rb2 a1Q 2. Nb6+ Ka3 3. Nc4+ Ka4 4. Nb6+
- 5) 1. Rxc2 h1Q 2. Re2+ Kd1 3. Nc3+
- 6) 1. Rb3! a1Q 2. Nc5+ Ka5 3. Nb7+ Ka4 4. Nc5+
- 7) 1. Rh6+ Kxh6 2. g8N+ Kh5 3. Nf6+ Kh6 4. Ng8+
- 8) 1. Rd6 b1Q 2. Nf5+ Ke8 3. Ng7+ Ke7 4. Nf5+
- 9) 1. Nd8+ Kb8 (1. ... Ka8? 2. Nc6) 2. Nc6+ Kc8 3. Na7+ Kd8 4. Nc6+
- 10) 1. Rxd5! (1. Nd4+? Kd6 2. Rc6+ Kd7 3. Re6 a1Q) 1. ... a1Q 2. Nf4+ Kf6 3. Nh5+ Kg6 4. Nf4+ Kf6 5. Nh5+
- 11) 1. Nd8+ Kd6 2. Rf7 h1Q 3. Nb7+ Ke6 4. Nd8+ Kd6 5. Nb7+
- 12) 1. Na5+ (1. Re5? Kb4; 1. Rxd3? Kxd3 2. Nc5+ Kc4) 1. ... Kd4 2. Re5! d1Q 3. Nc6+ Kc4 4. Na5+ Kb4 5. Nc6+ Kc4 (5. ... Ka4? 6. Ra5#) 6. Na5+

□ **42** *Defending / Getting out of check: A*

- 1) 1. ... Re6 (1. ... Kh7 2. Qh5+ Kg8 3. Qxe8+ Kh7 4. Qh5+ Kg8 5. Rd8#)
- 2) 1. ... Bd7 2. Qxc5 (2. Qb4 e5 3. 0-0) 2. ... Rc8
- 3) 1. e3 (1. Kh1 Nxc3+ 2. hxc3 Qh5+) 1. ... Bxe3+ 2. Kh1
- 4) 1. ... Rd5 2. Qxd5+ Kh8
- 5) 1. Bc2! (1. Rc2? Rxa4) 1. ... Bxc7+ 2. Rg3#
- 6) 1. c5 Qxc5+ 2. Bd4 Qc7 3. fxc6+
- 7) 1. Re1 Qxe1+ 2. Bf1
- 8) 1. ... Kf8 (1. ... Ke7 2. Nf5+

- exf5 3. Rhe1)
 9) 1. Nf7 Qxf7+ 2. Kg2
 10) 1. ... Qf7 (1. ... Kf8 2. Rf4+) 2.

- Bxf7+ Kf8
 11) 1. Qxd4 Nxd4 2. Nf6+
 12) 1. Qe3 Qxc4 2. Rf4

□ **43** *Defending / Getting out of check: B*

- 1) 1. Bd4! (1. Kh1 Bxf8) 1. ... Bxd4+ 2. Kh1 dxc2 3. Rh8+
 2) 1. ... Kxg6 (1. ... Kh8? 2. Rf7 Qe3+ 3. Kh2 Bg7 4. Rxc7 Kxc7 5. Qf7+ Kh8 6. Qh7#) 2. Be4+ Kg7 3. Rf4 Be5
 3) 1. ... Bc5! 2. Qxd3 (2. Qxc5+ Kd7 3. Bd4 Rc8 4. Qd6+ Ke8; 2. Bd4! Rd8 3. Qxc5+ Kd7) 2. ... Rd8
 4) 1. Bc5
 5) 1. Rf2 Qxc4 2. Nd5
 6) 1. ... Re8! (1. ... Nf8? 2. Qxf8+!

- Kxf8 3. Rh8#) 2. Qxe8+ Nf8 3. Qe3 Re4
 7) 1. c3 Bxa5 2. Bg5
 8) 1. Qc1 (1. Qe1 Rxe1+ 2. Kf2 Re2+ 3. Kg1 Re1+) 1. ... Rxc1+ 2. Kf2
 9) Drawing
 10) 1. Qd2 Qxa4 2. b3
 11) 1. Be3 (1. Rf2 Qg4+ 2. Kf1 Qd1#) 1. ... Qxe3+ 2. Rf2
 12) 1. ... Nd7 2. Qxe4 Nc5 3. Qe3 cxb2

□ **45** *Pin / Eternal pin: A*

- 1) 1. c8Q+ Kxc8 2. Bf5 Kd7 3. Bg4
 2) 1. Bc5
 3) 1. Rf3 Rf7 2. Kf2 (on the way to g4)
 4) 1. g4 f5 2. g5
 5) 1. ... e5 (1. ... Kg7 2. e5 dxe5 3. Kc5) 2. Rb4 2. ... Kg7 (on the way to c6)
 6) 1. ... Qe4+ 2. Qxe4 Bxe4+ 3. Rf3 h5 4. h3 f5 5. g4 fxg4 6. hxg4 hxg4
 7) 1. Bg4 Ke8 2. Bh5+ Ke7 3.

- Rd2
 8) 1. a4 a6 2. b4 (or a bishop move on the long diagonal. After ... b5 White always plays a5) 2. ... b5 3. a5
 9) 1. Qe5 Qe7 2. g4 h6 3. h4
 10) 1. ... c4 2. h7 (2. Qc8+ Kh7 3. Qg4 Rf5) 2. ... Rf5
 11) 1. Ra4 (Black cannot get out of the pion on the a-file)
 12) 1. ... Rxd3 (1. ... b5 2. axb5 cxb5 3. Re1) 2. Rxd3 Rd8 3. Rd1 b5

□ **46** *Pin / Eternal pin: B*

- 1) 1. ... g4 2. hxg4 g5
 2) 1. ... c3
 3) 1. ... Ke5 2. Re2+ Kf4 3. Rf2 Rc1
 4) 1. ... b6 2. Re2 f5 3. gxf6ep Kf7

- 5) 1. ... Rd1 2. c4 b5 3. c5 Kd7 4. Kg3 Kc6 5. Kg2 Kd5
 6) 1. ... Rxd2 2. Rxd2 Rd8 3. Rd1 b5 (anders speelt wit c4, c3 en Kc2) 4. c4 b4

- 7) 1. Ra5 Bg2 a3 5. Kb3
 8) 1. Bb1 (1. Ra3 Kc8; 1. b4 Bb6 11) 1. f4 gxf4 2. h4
 2. cxb6 Rxa2) 12) 1. ... c4 2. Rf2 (2. dxc4 Kxe4 3.
 9) 1. b4 (prevents Qc5) 1. ... Kg7 Kd2 Rxf3) 2. ... c3 3. Rf1 Rf4
 2. Qe3 (2. c3? Rd3+) 2. ... Kf8 4. Rf2 Kd6 5. Rf1 Kc5 6. Rf2
 3. c3 Kb4 7. Rf1 Ka3 8. e5 Kb2 9. e6
 10) 1. c4 dxc3 2. d4 a5 3. Kc2 a4 4. Rf6

□ **47 Pin / Defending against the eternal pin: A**

- 1) 1. ... Rh8+ 2. Kg4 Rh7 3. Rxc7 8) 1. h4 h6 2. hxg5 hxg5 3. h4
 Rxc7 4. d4 Kc8 5. Bxc7 Kxc7 9) 1. ... g5 (1. ... h5 2. g4 hxg4 3.
 6. Kg5 Kd6 7. Kxg6 Ke6 Ng3) 2. h4 Kg6
 2) 1. c5+ Kxc5 2. Nd2 10) 1. ... b6 2. b3 d5
 3) 1. ... h5 2. Bf5 g6 3. Bxe6+ 11) 1. g4 (1. f4 g4 2. f5 Kb7 3. a3
 Rxe6 Kc7 4. a4 Kd6 5. Rf4 Kc5 6.
 4) Drawing Rc4+ Kd5 7. Rf4 Rc1 8. Rf2
 5) 1. ... c4 2. bxc4 a4 Kd4 9. Rf4+ Kc5) 1. ... Ra1 2.
 6) 1. ... g3 2. Bxg3 Rg8 3. Rxd6 f4 Kb7 3. fxg5 fxg5 4. Rf3
 Rxc3+ 4. fxg3 Kxd6 Bxc4 5. Rf7+ Kb8 6. Kf2
 7) 1. b3 (1. Rd2 a4) 1. ... Kf7 (1. Rxa2+ 7. Kg3
 ... a4 2. b4 a5 3. c5) 2. a3 Rd7 12) 1. ... c5 2. b5 a5 3. Rd3 a4 4.
 3. b4 axb4 4. axb4 Ke2 a3

□ **49 Endgame / Bishop against pawn(s): A**

- 1) 1. Bc1 Kc2 2. Kb5 c3 3. Kc4 8) 1. Kf4 (1. Bxf3? g3!) 1. ... Kh3
 2. Bxf3
 2) 1. Bd7+ (1. Kc7 Kg3 2. Kd6 h5 9) 1. Bg3 (1. Kg7? Kc6 2. Ba7 b5
 3. Ke5 h4 4. Kf5 h3) 1. ... Kg3 3. cxb6ep Kb7=; 1. Bd6? b6; 1.
 2. Bh3 Ba7? b5 2. cxb6ep Kc8=) 1. ...
 3) 1. Kh6 (1. Bxf5+ Kf3) 1. ... Kf3 Kc6 2. Bf2
 2. Kg5 Kxf2 3. Kf4
 4) 1. Bc3 Ke4 (1. ... e5 2. Kc5 10) 1. f4 (1. Be5 Kxf2 2. Kxa4 b2
 Ke4 3. Bd4) 2. Bd4 e5 3. Kc5 3. Bxb2 g3 4. h4 g2 5. Bd4+
 exd4 4. exd4 Kf3 6. h5 Ke4=) 1. ... gxf3 2.
 5) 1. Bd5! exd5 2. Kb7 Kf4 3. h4
 Kc6 Ke4 4. Kc5 11) 1. h6 Kf5 (1. ... f3 2. Bd4!
 6) 1. Bg6! (1. Be6 h5) 1. ... d3 2. Kxd4 3. h7 f2 4. h8Q+ Ke3 5.
 Kf2 Qh1 Ke2 6. Qg2 Ke1 7. Kc2!
 7) 1. Bc6 (1. Ba6? Kb8) 1. ... a5 2. b3+ 8. Kc3 b2 9. Qe4+ Kd1 10.
 Ke2 Qc2+ Ke1 11. Qxb2 Kf1 12.

Kd2 Kg2 13. Qg7+) 2. Be5!
Kg6 (2. ... f3 3. h7 f2 4. h8Q

f1Q 5. Qf6+) 3. Bxf4
12) 1. Bf5+ Kf6 2. Kd5

□ **50 Endgame / Bishop against pawn(s): B**

- 1) 1. Bg1 (1. Bb8 Kb3 2. c5 Kc4 3. c6 Kd5 4. c7 h2 5. c8Q h1Q+) 1. ... Kb3 2. c5
- 2) 1. Bd7 b6 2. Bc8#
- 3) 1. Ke4 Kf6 (1. ... c1Q 2. Be7#) 2. Bf4
- 4) 1. Bf4 a3 2. Bc1 Kxc1 3. Kb3
- 5) 1. Bf1+ (1. h8Q b1Q) 1. ... Kd2 2. Bd3 Kxd3 3. h8Q
- 6) 1. Kd5 b1Q 2. c4+
- 7) 1. ... b5 (1. ... h4 2. d7 Ke7 3. g7)
- 8) 1. Bxc6 d5 2. Bb7! h1Q (2. ... d4 3. cxd4 Kxb4 4. Bg2 Kc4 5. d5) 3. Ba6#
- 9) 1. Bf6 c2 2. Bg5 c1Q 3. g4+ fxg3ep 4. Bxc1 g2 5. Be3
- 10) 1. c6 Kb6 2. c7 h2 3. c8N+ Kc6 4. Bxh2
- 11) 1. Kc7+ (1. f8Q b1Q=) 1. ... Kc4 2. Bb5+ Kc3 (2. ... Kxb5 3. f8Q b1Q 4. Qb8+) 3. Bd3 Kxd3 4. f8Q b1Q 5. Qf5+
- 12) 1. Bf3 (1. Bf1 e3+ 2. Kd3 f4 3. Be2!)=) 1. ... e3+ (1. ... exf3 2. g6 Kg2 3. g7 f2 4. g8Q+ Kf3 5. Qc4 Kg2 6. Qc6+ Kg17. Qg6+) 2. Kd1

□ **51 Endgame / Bishop against pawn(s): C**

- 1) 1. ... Bf8
- 2) 1. Bg4+! Kxg4 2. Kxe2 Kg3 3. Kf1 Kf3 stalemate
- 3) 1. Ka1! (1. Kb2? a1Q+ 2. Kxa1 Kc2) 1. ... Kc2 2. Bc3 Kxc3 stalemate
- 4) 1. Be1! Kd3 2. Bxd2 exd2 stalemate
- 5) 1. Bb2 Kc4 2. Kc6 Kd3 3. Kb5 Kd2 4. Kc4
- 6) 1. Bh2 (1. Kf6 Kf3 2. Bh2 Kf2 3. Kg5 g1Q+) 1. ... Ke3 2. Kf5 Kf3 3. Kg5 Kf2 4. Kg4
- 7) 1. ... Be2 2. Kc6 Bxb5+ 3. Kxb5 Kd7
- 8) 1. ... Bd4+ (1. ... Kh5 2. Kg7) 2. Ke7 Kh5 3. f8Q Bc5+ 4. Kf7 Bxf8
- 9) 1. Bb5 (1. Be2? d4 2. Bd1 cxd1Q+ 3. Kxd1 Kd3) 1. ... d4 2. Ba4 d3 3. Bxc2 dxc2 stalemate
- 10) 1. ... Bf8+ 2. g7 (2. Kh7 Kf6 3. h5 Kg5) 2. ... Kf7
- 11) 1. Ba1! (1. Kd5? Kd3) 1. ... c3 (1. ... Kb1 2. Kd4) 2. Kd4 Kb3! 3. Kd3 c2 4. Kd2 Ka2 5. Kxc2 b3+ 6. Kc3
- 12) 1. ... Kf4 2. Kf6 Be5+ 3. Ke7 (3. Ke6 Bg7 4. g6 Kg5 5. Ke7 Kxg6) 3. ... Bg7

□ **52 Endgame / Bishop against pawn(s): D**

- 1) 1. Bf1 Kb4 (1. ... a2 2. Kc2+) 2. Kc2
- 2) 1. Bb4! (1. Ba5? a2 2. Bd8 Ke5; 1. Ke2? a2 2. Bh4 Ke5) 1.

- ... a2 2. Bf8
- 3) Drawing
 - 4) 1. Kd3 (1. Bd3 g3 2. Be4 g2) 1. ... g3 (1. ... Kf3 2. Kxc3 g3 3. Kd4) 2. Ke2
 - 5) 1. Bd4+ Kxd4 2. Kg2 Ke3 3. Kf1 h3 stalemate
 - 6) 1. Kb3 Ka1 2. Ka3 b1Q 3. Be5+ Qb2+ 4. Bxb2+ Kb1 5. Be5
 - 7) 1. Kd5 (1. Kc5 Ke5) 1. ... b3 2. Kd4 b2 3. Ke3 Ke5 4. Kf3 h3 5. Bb1
 - 8) 1. Bc4 Kb1 (1. ... Kd1 2. Bb3) 2. Ba2+
 - 9) 1. Bb1 (1. Kd3 a5) 1. ... a5 (1.

- ... Kb2 2. Kd3) 2. Kd3 Kb2 3. Bc2
- 10) 1. Ba1! (1. Bd4 Kd3; 1. Bf6 Kd3) 1. ... Kb1 2. Bd4 Kc2 3. Ke5
 - 11) 1. Kb3 a4+ (1. ... c2 2. Be4+=) 2. Ka2 (2. Ka3 Ke3) 2. ... c2 3. Be4+ Kxe4 4. Kb2 Kd3 5. Kc1
 - 12) 1. Ba6! (1. Bg2? Kc4 2. Kb6 Kd3 – 2. ... h4? 3. Kc6 Kd3 4. Kd5 Ke2 5. Ke4 f1Q 6. Bxf1+ Kxf1 7. Kf3 – 3. Kc5 Ke2 4. Kd4 f1Q 5. Bxf1+ Kxf1 6. Ke3 Kg2!) 1. ... h4 2. Bf1 Kd4 3. Kb4

□ **54 Endgame: Zugzwang: A**

- 1) 1. Rg3 (1. Ka2 a3)
- 2) 1. Kc1
- 3) 1. Na6 Bxa6 2. Be4
- 4) 1. Bb2
- 5) 1. Kg1
- 6) 1. Kg3
- 7) 1. Rc2
- 8) 1. d3 Nbd5 (1. ... Nc8 2. Nxc8#; 1. ... c5 2. Nb5#; 1. ...

- e5 2. Nf5#; 1. ... Nfd5 2. Ne8#; 1. ... Ne8 2. Nxe8#) 2. Nc8#
- 9) 1. Rb8 Nc3 (1. ... Nb6 2. Rxb6#; 1. ... Rxb5 2. Ra8#) 2. Rb6#
 - 10) 1. Qd2
 - 11) 1. Kh5
 - 12) 1. Kd7 Qe2 2. Qb1#

□ **55 Endgame: Zugzwang: B**

- 1) 1. Kf6 Bg4 (1. ... Be2 2. Ng3+; 1. ... Bc2 2. Bf3#) 2. Be8#
- 2) 1. Kb4
- 3) 1. Ke2 Qa1 2. Rb1+
- 4) 1. Ng7 Re7 (1. ... Rg5 2. Ne6+) 2. Nf5+
- 5) 1. Ba8 c5 (1. ... Bd7 2. Nb6+; 1. ... Kb5 2. Nd6+; 1. ... Bg6 2. Bxc6#) 2. Be4 Bd7 (2. ... Bb5 3. Bc2#; 2. ... Kb5) 3. Nd6+ (2. ... Bh5 3. Bc6#) 3. Nb6+

- 6) 1. Rd8
- 7) 1. Be3! Qxe3 2. Ng4+ Kg5 3. Nxe3
- 8) 1. Na3 Qxa3 (1. ... Qb3 2. b5+) 2. b5+ Kxb5 3. Bxa3 Kc4 4. Bb2
- 9) 1. Nb6
- 10) 1. Kh5
- 11) 1. Ra7
- 12) 1. Ke8! (1. Kc7? Qc4+ 2. Kb6 Qa6+ 3. Kxa6 stalemate)

□ **56 Endgame: Zugzwang: C**

- 1) 1. Nd5! Be8 (1. ... Bg8 2. Kxg8 Kxd5 3. Kf7 Ke5 4. g5 Kf5 5. g6; 1. ... Kxd5 2. Kxf7) 2. Nc7+ Ke5 3. Nxe8 Kf4 4. Nf6
- 2) 1. Rh7+ Ke8 2. Bc7
- 3) 1. Ng2 (1. Bf7+? Kxh4 2. Nf5+ Kg5 3. Nxe7 Kf6= ; 1. Kf4 Bd6+ (R 1. ... Bxh4 2. Bf7+ Kh6 3. Nf5+ Kh7 4. Nxh4) 2. Ke4 Bg3 3. Ng2 Bxh4 4. Be2+ Kg5 5. Kf3 Kh5 6. Kf4+ is a more complicated win) 1. ... Bxh4 2. Bf7+ Kg5 3. Be8
- 4) 1. Kb2! Kb8 2. Rxd7 Rxg2+ 3. Kc3 Rg3+ 4. Kc4
- 5) 1. b8Q+ (1. b5 Nb8 2. Kg2 e2) 1. ... Nxb8 2. b5
- 6) 1. Nf3+ Kf4 2. Kf2 (2. Kg2? Bg3) 2. ... Bg3+ 3. Kg2
- 7) 1. Be7 e4 (1. ... d3 2. Qxd3+ Ke6 3. Qd6+; 1. ... Qe6 2. Qb3+) 2. Qc5+ Ke6 3. Qd6+
- 8) 1. Qd7 Kb4 2. Qd4+
- 9) 1. Ke3 Kd8 (1. ... Qb7 2. Qg8+ Kd7 3. Rxe7+ Kxe7 4. Qg7+; 1. ... Qd7 2. Qg8#; 1. ... Qd8 2. Qh8+ Kd7 3. Rd6+) 2. Qf8+ Kd7 3. Rxe7+
- 10) Drawing
- 11) Drawing
- 12) 1. Kh6! Qxc7 (1. ... Rxc7 2. Qf8+; 1. ... Qa8 2. Qf8+) 2. Qf8#